

Artikel 98b

Hij aan wiens schuld te wijten is, dat enig gegeven als bedoeld in artikel 98 openbaar wordt gemaakt dan wel ter beschikking komt van een tot kennisneming daarvan niet gerechtigd persoon of lichaam, wordt gestraft met gevangenisstraf of hechtenis van ten hoogste één jaar.

Artikel 98c

Met gevangenisstraf van ten hoogste zes jaren wordt gestraft:

1°. hij die opzettelijk enig gegeven als bedoeld in artikel 98, zonder daartoe gerechtigd te zijn, onder zich neemt of houdt;

2°. hij die enige handeling verricht, ondernomen met het oogmerk om, zonder daartoe gerechtigd te zijn, de beschikking te krijgen over enig gegeven als bedoeld in artikel 98;

3°. hij die tersluik, onder een vals voorgeven, door middel van een vermomming of langs een andere dan de gewone toegang op of in een verboden plaats komt of tracht te komen, aldaar in dier voege aanwezig is, of zich op een van die wijzen of door een van die middelen vandaar verwijderd of tracht te verwijderen.

De bepaling onder 3°. is niet toepasselijk, indien de rechter blijkt, dat de dader niet heeft gehandeld met het oogmerk bedoeld onder 2°."

6. In het tweede lid van artikel 102 wordt onder 1°. in plaats van „of eenige krijgskas” gelezen „enige krijgskas of enige verboden plaats”.

7. Na artikel 429bis wordt ingevoegd een nieuw artikel, luidende:

„Artikel 429ter

Hij die, zonder daartoe gerechtigd te zijn, zich op een verboden plaats bevindt, wordt gestraft met hechtenis van ten hoogste zes maanden of geldboete van ten hoogste vijf duizend gulden.”

Artikel VII

In het eerste lid van artikel 551 van het Wetboek van Strafvordering wordt in plaats van „97a” gelezen „97a—98c”.

Artikel VIII

In artikel 78 van het Wetboek van Militair Strafrecht wordt onder 1°, onder vervanging van de puntkomma door een komma, toegevoegd „dan wel in een verboden plaats”.

Artikel IX

Deze wet kan worden aangehaald als „Wet bescherming staatsgeheimen”.

Lasten en bevelen, dat deze in het *Staatsblad* zal worden geplaatst en dat alle Ministeriële Departementen, Autoriteiten, Colleges en Ambtenaren, wie zulks aangaat, aan de nauwkeurige uitvoering de hand zullen houden.

Gegeven

*De Minister-President,
Minister van Algemene Zaken,*

De Minister van Justitie,

De Minister van Binnenlandse Zaken,

De Minister van Oorlog.

De Minister van Marine,

1554 3

MEMORIE VAN TOELICHTING**Algemene beschouwingen**

Dat het huidige artikel 98 van het Wetboek van Strafrecht tekortschiet met betrekking tot de bescherming van gegevens, waarvan de geheimhouding door het belang van de staat wordt geboden, is reeds vóór de laatste wereldoorlog bij gelegenheid van de berechting van enige gevallen van spionage voldoende gebleken. Bij Koninklijke boodschap van 15 April 1940 is dan ook bij de Tweede Kamer der Staten-Generaal een wetsontwerp ingediend, dat voornamelijk beoogde door middel van wijziging van artikel 98 nadere voorzieningen te treffen tegen het bekend worden van staatsgeheimen (Zitting 1939—1940 323). De schriftelijke voorbereiding van dit ontwerp is nog voltooid, doch de reeds aangevangen algemene beraadslaging in de Tweede Kamer is op 9 Mei verdaagd. Tijdens de laatste oorlog is de ontoreikendheid van verschillende andere bepalingen van het Wetboek van Strafrecht, in het bijzonder van die, opgenomen in titel I van het tweede boek van het Wetboek van Strafrecht, aan het licht getreden; als gevolg hiervan is te Londen het Besluit Buitengewoon Strafrecht tot stand gekomen, waarvan de bepalingen evenwel alleen van toepassing zijn op feiten, gedurende de tijd van die oorlog begaan. In hoeverre de te Londen uitgevaardigde bijzondere bepalingen op het gebied van het materiële strafrecht en de strafrechtspleging aanleiding kunnen geven tot een definitieve aanvulling en wijziging van de bestaande wetgeving op dit gebied, wordt nagegaan door een te dien einde door de tweede ondergetekende in het leven geroepen commissie onder voorzitterschap van de President van de Hoge Raad, Mr. J. Donner.

Het onderhavige wetsontwerp was reeds voorbereid, voordat de Commissie-Donner haar werkzaamheden had aangevangen. Aangezien de voorstellen, in dit ontwerp opgenomen, voornamelijk bestaan in een wijziging van titel I van het tweede boek van het Wetboek van Strafrecht, ligt de hier voorgestelde regeling goeddeels op het terrein, dat door de Commissie-Donner wordt bestreken. Op zichzelf had het derhalve voor de hand gelegen, de thans voorgestelde voorzieningen te incorporeren in het uitgebreider ontwerp van wet, waartoe naar verwacht mag worden het rapport van de Commissie-Donner aanleiding zal geven. Daar de ondergetekenden evenwel is gebleken, dat het rapport van de Commissie-Donner nog enige tijd op zich zal laten wachten, terwijl zij anderzijds van oordeel zijn, dat noodeloos uitstel van de totstandkoming van de bij het ontwerp voorgestelde voorzieningen dient te worden voorkomen, is in overleg met de Commissie-Donner besloten, dit ontwerp reeds thans afzonderlijk aanhangig te maken. Hierbij kan worden opgemerkt, dat het ontwerp aan de Commissie-Donner is voorgelegd en dat met de opmerkingen, waartoe de voorgestelde bepalingen de Commissie aanleiding hebben gegeven, bij de uiteindelijke redactie rekening is gehouden. Anderzijds ligt het voor de hand, dat de Commissie-Donner harerzijds dit ontwerp, mocht dit tot wet worden verheven, bij haar voorstellen in aanmerking zal nemen.

Het onderhavige wetsontwerp beoogt, evenals het bovengenoemde ontwerp van 1940, een meer doeltreffende strafrechtelijke bescherming van staatsgeheimen mogelijk te maken dan de bestaande bepalingen toelaten. Het thans ingediende ontwerp gaat in verschillende opzichten verder dan dat van 1940. Rekening is gehouden met de sindsdien gewijzigde omstandigheden, met de ervaringen, gedurende de laatste oorlog opgedaan, en met name ook met de wetgeving op dit gebied in Engeland en Amerika. Zo is de figuur van de „verboden plaats”, die in het onderhavige ontwerp wordt ingevoerd, ontleend aan de Engelse „Official Secrets Act”. Het „totale” karakter van de moderne oorlog moet noodzakelijkerwijs gepaard gaan met een uitgebreider bescherming van gegevens, objecten en plaatsen dan waarvoor eertijds aanleiding bestond.

De in de Artikelen I—III opgenomen bepalingen openen de mogelijkheid, dat door de overheid bepaalde plaatsen onder nader aangegeven omstandigheden en voorwaarden worden aangewezen als verboden plaatsen. De strafrechtelijke gevolgen, die een aanwijzing als verboden plaats met zich brengen, zijn opgenomen in de voorgestelde wijzigingen van de Wetboeken van Strafrecht en van Militair Strafrecht (artikelen VI en VIII van het ontwerp).

Intussen hebben de voorgestelde nieuwe artikelen 98—98c van het Wetboek van Strafrecht een ruimere strekking dan het aangeven van de consequenties van een aanwijzing tot verboden plaats. Deze artikelen beogen een meer doeltreffende strafrechtelijke bescherming van alle gegevens, waarvan de geheimhouding door het belang van de staat wordt geboden, afgezien van de omstandigheid of zodanig gegeven al dan niet aan een verboden plaats ontleend is. De voorgestelde artikelen omvatten, met uitzondering van de bepaling opgenomen in artikel 98c onder 3°, die alleen op verboden plaatsen betrekking heeft, beide gevallen. Toch is de aanwijzing tot verboden plaats, ook afgezien van de laatstgenoemde bepaling, niet zonder betekenis: de strafrechtelijke bescherming in de genoemde artikelen strekt zich algemeen uit tot alle gegevens, waarvan de dader wist of redelijkerwijs moest vermoeden, dat de geheimhouding door het belang van de staat werd geboden; is evenwel het gegeven aan een verboden plaats ontleend, zo is voor de strafbaarheid van de dader voldoende, dat hij wist of redelijkerwijs moest vermoeden, dat het gegeven aan een verboden plaats was ontleend en tot de veiligheid van de staat in betrekking stond.

De belangrijkste strafbepaling is die, opgenomen in het nieuwe artikel 98a. Het eerste lid van dit artikel komt, zij het met enige noodzakelijk gebleken uitbreidingen, in strekking overeen met het huidige artikel 98. Het tweede lid bevat een gequalificeerde vorm van dit delict, terwijl in het derde lid een afzonderlijke strafbaarstelling van voorbereidingshandelingen is opgenomen. De overige strafbare gestelde feiten moeten worden gezien in het licht van de „grondvorm”, opgenomen in artikel 98a. Zo bedreigt het nieuwe artikel 98 reeds straf — zij het een lagere dan in artikel 98a is voorzien — tegen hem, die de geheime gegevens opzettelijk ter beschikking stelt van een tot kennisneming daarvan niet-gerechtigde, ook wanneer van de bedoeling van openbaarmaking of overbrenging naar het buitenland niet blijkt. Evenzo wordt ook het opzettelijk onbevoegd voorhanden hebben van de gegevens als zodanig strafbaar gesteld in artikel 98c onder 1°. Voorbereidingshandelingen worden afzonderlijk strafbaar gesteld in artikel 98c onder 2° en 3°. In artikel 98b is een bijzonder schuld misdrijf opgenomen: het aan schuld te wijten zijn, dat de gegevens worden openbaar gemaakt of ter beschikking komen van een tot kennisneming daarvan niet-gerechtigde. Het voorgestelde artikel 429ter heeft, evenals artikel 98c onder 3°, alleen betrekking op verboden plaatsen. Tenslotte bevat het ontwerp nog enige kleinere, met de overige voorgestelde bepalingen samenhangende wijzigingen in de Wetboeken van Strafrecht, Militair Strafrecht en Strafvordering.

Artikel I

Zoals hierboven reeds wordt opgemerkt, is de mogelijkheid van aanwijzing van bepaalde plaatsen tot „verboden plaats” ontleend aan het Engelse recht. Met name tijdens de laatste oorlog is gebleken, dat in Engeland en Amerika het systeem van „prohibited places” voortreffelijk heeft gewerkt.

Op grond van artikel I kunnen als verboden plaats worden aangewezen militaire objecten (verdedigingswerken, militaire werkplaatsen, dépôts, enz.) en overheidsbureaux, waar geheime gegevens worden verzameld, bewerkt of bewaard. Ook bepaalde ruimten, in gebruik bij staatsbedrijven als b.v. de P.T.T. kunnen voor aanwijzing tot verboden plaats in aanmerking komen. Het ontwerp laat niet toe, de bescherming die de aanwijzing tot verboden plaats biedt, uit te strekken tot alle gegevens, waarvan de overheid de geheimhouding wenselijk acht. De bevoegdheid van aanwijzing tot verboden plaats is uitdrukkelijk beperkt tot gegevens, waarvan de geheimhouding door het belang van de veiligheid van de staat wordt geboden. Evenals in het volgende artikel geschiedt de aanwijzing tot verboden plaats bij Koninklijk besluit.

Artikel II

Onder de huidige omstandigheden spelen wetenschap en techniek bij de landsverdediging en oorlogvoering een zodanig belangrijke rol, dat het belang van de veiligheid van de staat eist, dat de bescherming van overheidswege zich ook kan uitstrekken tot laboratoria, werkplaatsen en fabrieken e.d., voorzover deze krachtens opdracht van de overheid bij het treffen van maatregelen ter beveiliging van de staat zijn ingeschakeld. Ook in de gevallen in dit artikel bedoeld, is

voor de aanwijzing tot verboden plaats vereist, dat deze strekt tot bescherming van gegevens, waarvan de geheimhouding door het belang van de veiligheid van de staat wordt geboden.

De aanwijzing tot verboden plaats kan voor een particuliere onderneming vergaande en wellicht onvoorziene consequenties hebben, indien zij niet terzake kundig en rekening houdend met alle omstandigheden geschiedt; vandaar de bepaling, in het tweede lid opgenomen, waardoor wordt voorkomen dat een onderneming, die een overheidsopdracht uitvoert, zich door een latere wellicht eenzijdige aanwijzing, waarbij zij niet in overleg met de overheid de noodzakelijke omvang van het tot verboden plaats te verklaren gebied heeft kunnen aangeven zich voor onvoorziene en onnodige moeilijkheden en belemmeringen ziet geplaatst, die het productieproces slechts zouden belemmeren. Een uitzondering is gemaakt voor tijd van oorlog in de zin, waarin dit in het Wetboek van Strafrecht voorkomt: in kritieke omstandigheden dient het staatsbelang te prevaleren boven particuliere belangen.

Artikel III

In geval van oorlog en oorlogsgevaar moet de bescherming, die een aanwijzing tot verboden plaats biedt, zich ook tot andere objecten dan in de beide voorgaande artikelen bedoeld, kunnen uitstrekken. Men denke aan dokken en havens, waar oorlogsschepen zijn gelegen, wegen, daaronder begrepen spoor- en tramwegen, die voor het concentreren van troepen gebruikt worden, telefooncentrales, radio- en radarinstallaties, e.d.

De uitbreiding, in het tweede en derde lid van het begrip „tijd van oorlog” gegeven, komt overeen met die, opgenomen in artikel 87 van het Wetboek van Strafrecht. De redactie van het derde lid is aangepast aan de woordkeuze van de Dienstplichtwet, omdat het minder juist leek de verouderde formulering van artikel 87, derde lid, tweede volzin van het Wetboek van Strafrecht, over te nemen; in dit verband is tevens onder punt 3 van artikel VI de redactie van artikel 87 van het Wetboek van Strafrecht vernieuwd.

Te einde mogelijk te maken, dat tijdens de staat van oorlog of de staat van beleg ook het militair gezag tot aanwijzing als verboden plaats bevoegd is, is bepaald, dat in de gevallen, in dit artikel bedoeld, de aanwijzing tot verboden plaats ook kan geschieden door de autoriteiten, die daartoe bij algemene maatregel van bestuur zijn aange-
wezen.

Artikel IV

Algemene voorschriften betreffende de wijze van bekendmaking van een aanwijzing tot verboden plaats zijn niet opgenomen. Naar gelang van omstandigheden kan worden bepaald, op welke wijze zal worden aangegeven, dat de plaats als verboden plaats geldt (publicatie in de pers, aanplakking, aanzegging, enz.). Uiteraard kan van een strafbaar feit in geen geval sprake zijn, indien de betrokkene van de aanwijzing tot verboden plaats geen kennis droeg, noch redelijkerwijs daarvan kennis kon dragen.

Artikel V

In het Wetboek van Strafvordering is aan verschillende categorieën van personen de bevoegdheid gegeven tot het betreden van plaatsen. Deze bevoegdheid is niet alleen toegekend aan de officier van justitie (artikelen 97, eerste lid, 150, 151) en aan de rechter-commissaris (artikel 192), doch ook aan hulpofficieren van justitie (artikelen 97, tweede lid, 156), de overige opsporingsambtenaren (artikelen 55, tweede lid, 96, 547, 551) en in bepaalde gevallen zelfs aan iedere burger (artikel 55, eerste lid). Ook in talrijke bijzondere wetten wordt dezelfde bevoegdheid verleend. Deze bevoegdheid moet, voor wat de mogelijkheid betreft om ook verboden plaatsen te betreden, in het algemeen als te ruim worden beschouwd; zij zou tot misbruik aanleiding kunnen geven. Met het oog hierop is in het eerste lid de bepaling opgenomen, dat een verboden plaats tegen de wil van de rechthebbende slechts kan worden betreden met een schriftelijke machtiging van de procureur-generaal bij het gerechtshof. Deze machtiging kan zowel een algemene zijn, als betrekking hebben op een bepaald geval. Uit de woorden „voorzover hij daartoe schriftelijk is gemachtigd” volgt, dat aan de machtiging beperkingen kunnen zijn verbonden (b.v. dat de verboden plaats alleen betreden mag worden in tegenwoordigheid van bepaalde andere personen).

De eis van schriftelijke machtiging van de procureur-generaal is nochtans overbodig voor de officier van justitie, die meer bepaaldelijk is belast met de opsporing van de strafbare feiten, waarvan de rechtbanken kennis nemen, en de rechter-commissaris, die belast is met het gerechtelijk vooronderzoek. Ook het militair gezag, dat ingevolge de artikelen 11 en 39 van de Oorlogswet (Wet van 23 Mei 1899, Staatsblad no. 128) bevoegd is tot het betreden van plaatsen tegen de wil van de rechthebbende, en hen, die daartoe door het

militair gezag zijn gemachtigd, kan men bezwaarlijk voor het betreden van een verboden plaats afhankelijk doen zijn van een machtiging van de procureur-generaal bij het gerechtshof. Dienovereenkomstig is in het tweede lid bepaald, dat de hierboven genoemden niet een machtiging van de procureur-generaal van node zullen hebben.

Artikel VI

1. De voorgestelde aanvulling van artikel 4 van het Wetboek van Strafrecht heeft de strekking, de voorgestelde nieuwe artikelen 98—98c toepasselijk te doen zijn op ieder, die deze misdrijven in het buitenland begaat. Een overeenkomstige bepaling kwam met betrekking tot artikel 98 reeds voor in het ontwerp van 1940.

2. Deze bepaling, op te nemen in de betekenistitel van het Wetboek van Strafrecht, dient in verband met het bepaalde in artikel IX als schakel tussen de artikelen I—V van het onderhavige wetsontwerp en de nieuwe artikelen 98—98c van genoemd wetboek. Aangezien de bepalingen van de genoemde titel ook gelden bij de toepassing van het Wetboek van Militair Strafrecht, zal de voorgestelde bepaling ook van toepassing zijn op artikel 78 van dat Wetboek, zoals dit artikel in artikel VIII van het onderhavige ontwerp wordt aangevuld.

3. Vgl. hetgeen hierboven ad artikel III over de voorgestelde wijziging reeds is opgemerkt.

Artikel 98

4. In dit artikel wordt allereerst een omschrijving gegeven — mede geldende voor de artikelen 98a—98c — van de zaken, die een strafrechtelijke bescherming genieten: het zijn alle gegevens, waarvan de geheimhouding door het belang van de staat wordt geboden, daaronder begrepen alle voorwerpen, waaraan zodanige gegevens kunnen worden ontleend. Deze omschrijving wijkt af van die van het huidige artikel 98, dat spreekt van „bescheiden, berichten of inlichtingen omtrent een zaak”. De nieuwe redactie is gekozen om buiten iedere twijfel te stellen, dat elk soort van gegevens en voorwerpen, derhalve ook gramfoonplaten, niet-ontwikkelde photo's en films e.d. onder de strafbepaling vallen (vgl. ook blz. 7 van het Voorlopig Verslag op het bovengenoemde wetsontwerp van 1940, waarin de vraag is gesteld of de woorden „bescheiden, berichten of inlichtingen” wel alle denkbare vormen van spionage ten behoeve van een vreemde mogendheid omvatten).

Uitdrukkelijk is in het tweede lid bepaald, dat de strafrechtelijke bescherming zich ook uitstrekt tot gegevens, die aan een verboden plaats ontleend zijn en tot de veiligheid van de staat in betrekking staan, terwijl ook hier onder deze gegevens begrepen worden voorwerpen, waaraan een zodanig gegeven kan worden ontleend. Wanneer een plaats door de overheid tot verboden plaats is verklaard, hetgeen volgens de artikelen I—III alleen kan geschieden ter bescherming van gegevens, waarvan de geheimhouding door het belang van de veiligheid van de staat wordt geboden, is dit een duidelijke aanwijzing, dat gegevens, die aan een zodanige plaats ontleend zijn, in het belang van de staat niet mogen worden openbaar gemaakt of ter beschikking van tot kennisneming daarvan niet-gerechtigden gesteld. Intussen is de omvang van het begrip „gegeven, dat aan een verboden plaats ontleend is” te ruim; hieronder zou b.v. de meest onschuldige mededeling kunnen vallen betreffende een bloemperk, dat zich bevindt op een terrein, dat als verboden plaats aangewezen is. Vandaar de opgenomen toevoeging, dat het gegeven tevens in betrekking moet staan tot de veiligheid van de staat. Noodzakelijk en voldoende is derhalve dat, op welke wijze dan ook, blijkt van enige relatie van het gegeven tot de veiligheid van de staat, b.v. doordat het op de landsverdediging betrekking heeft. De gebodenheid van de geheimhouding van het gegeven door het belang van de staat behoeft in dit geval niet afzonderlijk te worden bewezen.

Het materiële feit, in dit artikel strafbaar gesteld, is: een gegeven, als bovenaangegeven, ter beschikking stellen van een tot kennisneming daarvan niet-gerechtigd persoon of lichaam. Met deze terbeschikkingstelling is het delict voltooid. Van een oogmerk om het gegeven in buitenlandse handen te brengen of van gevaar voor bekend worden van het gegeven in het buitenland behoeft niet te blijken. Wel is noodzakelijk, zoals blijkt uit de plaatsing van het woord „opzettelijk”, dat de dader wist, dat de betreffende persoon of het betreffende lichaam niet tot kennisneming bevoegd was. Ook is vereist, dat de dader de geheime aard van het gegeven heeft gekend of redelijkerwijs heeft moeten vermoeden.

De laatstgenoemde uitbreiding van de strafbaarheid — volgens het huidige artikel 98 is met betrekking tot dit punt uitdrukkelijk wetenschap vereist — komt ook voor in het ontwerp van 1940. Door de

redactie „weet of redelijkerwijs moet vermoeden”, die aansluit bij bestaande artikelen van het wetboek, wordt onder omstandigheden het bewijs van het misdrijf vergemakkelijkt.

Het valt niet te ontkennen, dat het artikel een vergaande strafbaarstelling bevat. Het feit behoeft als zodanig nog geen voor de staat nadelige gevolgen te hebben gehad. Ook is denkbaar, dat onder omstandigheden bij de dader geen boos opzet heeft voorgezeten. Daartegenover staat, dat de bepaling voor een doeltreffende bestrijding van spionage moeilijk kan worden gemist, omdat in vele gevallen een relatie met het buitenland niet zal kunnen worden aangetoond. Bovendien brengt, afgezien van de bedoeling van de betrokkene het kennis krijgen door onbevoegden van gegevens, waarvan de geheimhouding door het belang van de staat wordt geboden, als zodanig zo grote gevaren en risico's met zich, dat de overheid dit niet kan dulden. In dit verband kan overigens worden opgemerkt, dat voor militairen met betrekking tot geheime gegevens van militaire aard een strafbepaling van even wijde strekking als het voorgestelde artikel reeds bestaat; vgl. artikel 82 van het Wetboek van Militair Strafrecht.

Het strafmaximum voor dit misdrijf is, evenals voor de feiten, strafbaar gesteld in artikel 98c, gesteld op zes jaren gevangenisstraf. Deze straf komt overeen met die, bedreigd in het huidige artikel 98. Voor het delict, waarmede laatstgenoemd artikel het meest overeenkomt (het nieuwe artikel 98a), is dit maximum evenwel aanmerkelijk verzaamd.

5. Artikel 98a.

De hier opgenomen bepaling komt, zoals reeds werd opgemerkt, in strekking overeen met het huidige artikel 98. Wel is de omvang van het delict uitgebreid, terwijl ook de op het feit gestelde sanctie aanzienlijk is verscherpt. Voorzover de uitbreiding betrekking heeft op de omvang van de zaken, waarvan de geheimhouding wordt beschermd, en op de vereiste wetenschap van de aard dier zaken, is deze reeds toegelicht bij het voorgaande artikel.

Met de buitenlandse mogendheid, voorkomende in het huidige artikel 98, wordt in het ontwerp, in aansluiting aan de tekst van het bestaande artikel 97a, gelijk gesteld een in het buitenland gevestigd persoon of lichaam. De uitbreiding tot zodanige personen of lichamen, dat gevaar ontstaat dat het gegeven in het buitenland bekend wordt, was ook reeds voorgesteld in het ontwerp van 1940. Anderzijds is door de woorden „zonder daartoe gerechtigd te zijn” in vergelijking met de huidige tekst van artikel 98 een restrictie aangebracht, die wenselijk voorkomt in verband met mogelijke uitwisseling van gegevens met bevriende buitenlandse mogendheden.

Gezien de ernst van het feit is de strafsancie aanzienlijk verzaamd en in overeenstemming met het ontwerp van 1940 verhoogd tot vijftien jaren gevangenisstraf.

Het tweede lid van het artikel bevat een gequalificeerde vorm van het delict; in de daar bedoelde gevallen kan levenslange gevangenisstraf of tijdelijke van ten hoogste twintig jaren worden opgelegd. Voorzover deze strafverzwaring betrekking heeft op de omstandigheid, dat het feit in tijd van oorlog is begaan, is ook deze verscherping in overeenstemming met het (gewijzigde) ontwerp van 1940. Naar het oordeel van de ondergetekenden bestaat voor eenzelfde strafverzwaring aanleiding, indien komt vast te staan, dat de schuldige het feit heeft begaan in dienst of in opdracht van een buitenlandse mogendheid of een in het buitenland gevestigd persoon of lichaam. Voorts dient in dit verband te worden opgemerkt dat, voorzover het feit *in geval van oorlog* is begaan — d.i. indien oorlog werkelijk is uitgebroken — de voorgestelde strafverhoging ingevolge het geldende recht met zich medebrengt, dat in dat geval, voorzover het feit is begaan in een in staat van beleg verklaard gedeelte van het grondgebied der Rijks, door de militaire rechter de doodstraf zal kunnen worden opgelegd, ook indien de schuldige niet tot de krijgsmacht behoort (vgl. artikel 45 van het Wetboek van Militair Strafrecht j°. artikel 78 van de Invoeringswet Militair Straf- en Tuchtrecht). In hoeverre de bestaande regeling op dit punt wijziging en aanvulling behoeft — b.v. door, zoals bij gelegenheid van de schriftelijke voorbereiding van het wetsontwerp van 1940 door sommige kamerleden is bepleit, de mogelijkheid van oplegging van de doodstraf voor feiten, waartegen levenslange gevangenisstraf is bedreigd, reeds mogelijk te maken, in het geval, dat het feit *in tijd van oorlog* is gepleegd — is een vraagstuk, dat op het ogenblik door de Commissie-Donner wordt bestudeerd en in het nader in te dienen uitgebreidere wetsontwerp aan de orde zal worden gesteld.

In het derde lid van dit artikel worden voorbereidingshandelingen zelfstandig strafbaar gesteld. Een overeenkomstige uitbreiding van de strafbaarstelling was opgenomen in het ontwerp van 1940.

Artikel 98b

De belangen, die de artikelen 98 en 98a beogen te beschermen, kunnen niet alleen opzettelijk, doch ook door grove nalatigheid of onachtzaamheid geschonden of in gevaar gebracht worden. Uiteraard kan het niet de bedoeling zijn voor elk verzuim, hoe gering ook, dat ten gevolge heeft gehad, dat een geheim stuk in verkeerde handen is geraakt, een strafvervolgung in te stellen; bovendien staat, wanneer het feit in een ambtelijke hoedanigheid is begaan, steeds de mogelijkheid van een disciplinaire bestraffing open. Toch zijn gevallen denkbaar, waarin het plichtsverzuim zo laakbaar en de gevolgen daarvan zo ernstig zijn, dat naar het oordeel van de ondergetekenden strafrechtelijk ingrijpen mogelijk moet zijn. Bij de schriftelijke voorbereiding van het ontwerp van 1940 is over het voor en tegen van de invoering van een afzonderlijk schuld misdrijf uitvoerig van gedachten gewisseld.

De hier opgenomen alternatieve strafbedreiging met gevangenisstraf en hechtenis komt voor in verschillende artikelen van het wetboek (vgl. b.v. de titels VII en XXI van het tweede boek). Daarnaast behoudt de rechter in verband met het bepaalde in artikel 24 van het Wetboek van Strafrecht de vrijheid om minder ernstige gevallen af te doen met het opleggen van een geldboete.

Artikel 98c

De bepaling *onder 1°* vormt tot op zekere hoogte het pendant van artikel 98. Ook het opzettelijk onbevoegd onder zich hebben van geheime gegevens behoeft op zichzelf geen voor de staat nadelige gevolgen te hebben, noch te duiden op een verkeerde bedoeling van de dader, doch ook hier bestaat in ieder geval de mogelijkheid van misbruik en een verhoogd gevaar, dat de gegevens ter beschikking komen van verkeerde elementen. Blijkens de plaatsing van het woord „opzettelijk” moet het opzet alle elementen van het delict omvatten. De dader moet derhalve niet alleen hebben beseft, dat hij niet gerechtigd was het gegeven onder zich te nemen of te houden, doch bovendien hebben *geweten*, dat de geheimhouding van het gegeven door het belang van de staat werd geboden, dan wel dat het gegeven was ontleend aan een verboden plaats en tot de veiligheid van de staat in betrekking stond.

In tegenstelling met de feiten, omschreven in de artikelen 98 en 98a, is derhalve in het onderhavige geval niet voldoende, dat de dader de aard van het gegeven redelijkerwijs moest *vermoeden*.

Ten overvloede zij nog opgemerkt, dat blijkens de bewoordingen van de voorgestelde tekst, waarin sprake is van onder zich nemen of houden van gegevens, deze bepaling, in tegenstelling tot de overige, alleen betrekking kan hebben op gegevens van materiële aard.

Een afdoende bestrijding van spionage moet ook voorbereidingshandelingen kunnen treffen. Vandaar de bepaling, opgenomen *onder 2°*. Hoewel elke handeling, van welke aard ook, onder deze bepaling kan vallen, kan van strafbaarheid eerst sprake zijn, als de aanwezigheid van het nader omschreven oogmerk komt vast te staan.

De bepaling, in dit artikel *onder 3°* opgenomen, bevat een afzonderlijke strafrechtelijke voorziening met betrekking tot plaatsen, die als verboden plaats zijn aangewezen. Zij kan van belang zijn in gevallen, waarin het oogmerk, bedoeld *onder 2°*, niet rechtstreeks valt te bewijzen, doch waarin de omstandigheden, waaronder iemand op of in de nabijheid van een verboden plaats wordt aange troffen, een aanwijzing vormt, dat hij daar met verkeerde bedoelingen is gekomen.

Uiteraard moet tegenbewijs mogelijk zijn; hierin voorziet het *tweede lid*. Niet alleen de verdachte kan op deze bepaling een beroep doen; ook ambtshalve kan de rechter blijken, dat het oogmerk van onrechtmatige verkrijging van gegevens niet heeft voorgezet. De bepaling is geredigeerd in nauwe aansluiting aan artikel 78 *onder 2°* van het Wetboek van Militair Strafrecht, welk artikel overigens alleen betrekking heeft op feiten, in tijd van oorlog begaan.

6. In het kader van het ontwerp ligt het voor de hand, de plaatsen, die als verboden plaats worden aangewezen, in tijd van oorlog dezelfde strafrechtelijke bescherming deelachtig te doen worden als artikel 102 van het Wetboek van Strafrecht toekent aan bepaalde militaire objecten. Hiertoe strekt de voorgestelde wijziging van dit artikel.

7. Als sluitstuk van de strafrechtelijke bepalingen kan een strafbaarstelling van het zich onbevoegd bevinden op een verboden plaats bezwaarlijk worden gemist. Het is noodzakelijk onbevoegden te weren van een verboden plaats, waar zij niets te maken hebben, ook indien een misdadig oogmerk ontbreekt. In verband met laatstgenoemde omstandigheid is het delict gestempeld tot een overtreding, die naar het oordeel van de ondergetekenden kan worden gerekend tot de overtredingen tegen de openbare orde en dienovereenkomstig is ondergebracht in Titel II van Boek III van het Wetboek van Strafrecht.

Artikel VII

Als gevolg van de voorgestelde aanvulling van het artikel 551 van het Wetboek van Strafvordering zullen de ruimere bevoegdheden, die de opsporingsambtenaren aldaar met betrekking tot de opsporing van bepaalde strafbare feiten worden toegekend, mede dienstbaar kunnen worden gemaakt aan een meer efficiënte bestrijding van spionage.

Artikel VIII

De voorgestelde aanvulling van artikel 78 van het Wetboek van Militair Strafrecht berust op dezelfde grond als die van artikel 102 van het Wetboek van Strafrecht (vgl. hierboven ad artikel VI, *onder 6*).

De Minister-President,

Minister van Algemene Zaken,

W. DREES.

De Minister van Justitie,

WIJERS.

De Minister van Binnenlandse Zaken a.i.,

J. R. H. VAN SCHAİK.

De Minister van Oorlog,

SCHOKKING.

De Minister van Marine,

SCHOKKING.

